

בלבבי ארבע יסודות

שואל לעניין מבט מבחוץ על עולם ארבעת היסודות

המקורית היתה כנראה להתמקד בעיקר בכח ההשכלה שבתורה. זה מקביל לדעת אלו שהתנגדו לתנועת המוסר, ודעתם שרצון השם ניתן ללמוד רק מכה התורה מיניה וביה. א"א לסמוך, לדעתם, על השכל האנושי או על ה"רגש" לדעת מהו רצון ה'. ולכן, הם תמיד עוסקים בלימוד ובידור "מה שכתוב" - לימוד בקיאות בבחינת "סיני", וכן "עוקר הרים וטחנם זה בזה" - עוסקים בקושיות ואיבעיות וחשבונות ופולפולים שבתורה. הסמל של מהלך הזה הוא רואה בתורת הגר"א, וכן בתורת בריסק...

ודרך החסידות הוא לראות את המטרה דווקא בהתבטלות לרוחניות שמעבר להשגתו. דרכם תמיד לנסות בדרכים שונות לקבל התעוררות ו"לקפוץ" להשגות כמו "ביטול היש" והרגשת "אין עוד מלבדו", שהן הרגשות עילאיות מחד, אבל מאידך הן מעבר למציאות שלנו. לצורך כך הם מתבטלים מאוד ליחיד הצדיקים שאכן משיגים את ההשגות האלו בגילוי, עוסקים בתורת הסוד שכולו בעצם למעלה מהשגתו, עושים דגש גדול מההכנה למצוות כדי שיוכלו לקלוט קצת מעוצם קדושת המצוה שמעבר להשגה, וכו'.

עכ"פ, זוהי התמונה הכללית ששמעתי - מה אתה אומר על כל זה?

צבי: כנראה שחבר שלך אכן זכה לקבל הרבה בהירות אחרי כל הבלאגן שהוא עבר! כמובן, תמיד אפשר להרחיב על הדברים וללכן אותם, אבל נראה לי שודאי יש כאן כיוון ובסיס נכון לעבוד איתו...
[המשך בס"ד שבוע הבא...]

תוכן הגיליון

שואל לעניין מבט מבחוץ על עולם ארבעת היסודות... א'

מבחן להערכה עצמית..... ב'

מהות המידות תיקון המדמה שבכח ההולדה..... ד'

מדור ארבעת היסודות - הלכה..... ה'

למקום", וכל אחד דיבר כפי שורש נשמתו. וכיון שגם הנשמות השונות הורכבו מארבעת היסודות הרוחניים, ודאי שאפשר לסדר גם את המהלכים השונים שלהם ע"פ ארבעת היסודות. השאלה היא רק עד כמה יש לי אישית את הכלים לעשות כן, אבל בוא ננסה שלב שלב, ונתפלל לסעייתא דשמיא!

יעקב: אני אגיד לך - באמת כבר שמעתי הרבה על הסוגיה הזו בעבר, אלא שרציתי לשמוע מה יש לך להוסיף בנושא. אבל אולי אתחיל עם מה שכבר שמעתי...

צבי: אדרבה, בוא נשמע...

יעקב: העניין הוא כך - יש לי חבר שמגיע מבית חסידי, שנשלח בילדותו לת"ת ספרדי, ושוב נשלח כבחור לשיבה ליטאי. ולא עוד, אלא שבישיבה עצמה המשיגה תבע מאוד לעסוק במוסר, ואילו הראש ישיבה תבע מאוד להיות מונח בסוגיה ולא כ"כ העריך את המוסר... התוצאה מכל זה היתה שהרבה שנים הוא היה מבולבל מאוד, עד שהוא קיבל בהירות מסוימת שיש כאן בעצם ארבע דרכים יסודיות בעבודת השם. איך שהוא חילק את זה, הוא אמר שזה מקביל לכה המעשה, כח הלב, כח השכל, וכח הרוחני שבאדם שמעבר לכה השכל.

צבי: ואיך זה?

יעקב: הספרדים, לדבריו, עסקו בעיקר בכח המעשה. עיקר הלימוד שלהם תמיד היה אליבא דהילכתא, גם המוסר שלהם היה מאוד מעשי, ואפילו הקבלה - העיקר סובב על הנפ"מ למעשה, איך להתנהג ע"פ הקבלה ומה בדיוק לכווין.

בעלי המוסר, לעומת כן, עסקו בעיקר בעבודת הלב. הם דרשו שהאדם יהיה מחובר בליבו לעבודת השם שלו, שהיא לא תהיה מצות אנשים מלומדה. הם תבעו שהוא יפעל כפי מדריגת ליבו, שהוא ילמד את ענייני החג או המצוות באופן שמתיישב אל הלב ומחבר אותו אליהם, וכו'. דברי בעלי המוסר הם בדרך כלל דברים המושכים והמתיישבים אל הלב, והבסיס למהלך הזה הוא רואה בתורת הרמח"ל, שכולו סובב על הנקודה הזו של "דברים המתיישבים אל הלב".

צבי: זה אכן נכון שהרמח"ל תמיד עושה דגש גדול שהבנת האדם תהיה מתיישבת אל הלב... אז בוא תמשיך...

יעקב: לעומת בעלי המוסר, הדרך הליטאית

רקע: בשיחתם האחרונה, עסקו צבי ויעקב, ביחד עם אחיו של יעקב, גרשון, בליבון המקורות לשיטת ארבעת היסודות. לאחר בידור ארוך, יצא להם שמקור השיטה הוא בספר יצירה המיוחס לאברהם אבינו ע"ה, ומשם הובאה הרבה פעמים בדברי חז"ל בוזהר ובתיקונים, וגם עסקו בה גם כמה וכמה מהראשונים וקדמוני האחרונים. היא התפרסמה יותר בתקופת האחרונים בעיקר ע"י ר' חיים ויטאל בשערי קדושה שבנה עליה את הבנת עולם המידות, ואחריו נמשכו להשתמש בו הן גדולי בעלי החסידות והן הגר"א. בדור האחרון הרחיב להתעסק בה הרב וולבה בספר עלי שור, וכנראה זה היה כהמשך למסורה בע"פ של גדולי בעלי המוסר...

יעקב: צבי, נראה לי שסיימנו לעת עתה עם נושא המקורות - אתה מוכן לעבור לנושא חדש?

צבי: נראה לי שכן... אבל איפה גרשון?

יעקב: הוא אמר שהוא רוצה לקחת קצת הפסקה לעבור על המקורות שהבאנו בפנים, ושנמשיך בינתיים בלעדיו... לא לדאוג, הוא בטח יחזור בהמשך...

צבי: אין בעיה, שכל אחד יתקדם בקצב שלו! בינתיים, חשבתי להמשיך עם הנושא של "למה ארבעת היסודות", כלומר להסביר מה הצורך והמעלה הייחודית שיש בלימוד על כוחות הנפש בדרך ארבעת היסודות. אבל אולי נחכה עם זה עד שגרשון יחזור, כי בטח יהיה לו הרבה מה להוסיף... יש לך נושא אחר שהיית רוצה ללבן בינתיים?

יעקב: באמת יש נושא שמאוד רציתי שנדבר עליו, ואולי מבט ארבעת היסודות באמת יכול לעזור כאן. הנושא הוא הבנת הדרכים השונות שיש בעבודת השם. אנחנו חיים בדור של מעין "קייבוץ גלויות", ורואים כל הזמן את כל הסוגים של עובדי השם ועבודת השם. ולפעמים זה יכול להיות קצת מבלבל... רואים מצד אחד את החסיד עם ה"עבודה" שלו, ומצד שני את הראש הישיבה שתובע את התביעות שלו בלימוד - איך אני אמור לדעת אחרי מי להימשך? האם מבט ארבעת היסודות אכן יכול לתת קצת בהירות בנושא הזה?

צבי: ודאי שכן... הרי אין ספק שכל דרכי רבותינו הן דרכים אמיתיות, אלא ש"הרבה דרכים

מבחן להערכה עצמית

מבחן להערכה עצמית [חלק א'] - יסוד הרוח מול יסוד העפר

צריך שחרור - צריך מסגרת

לפניך שתי סיטואציות, כל אחת עם שתי תגובות אפשריות. תנסה לדמיין איך אתה היית מגיב!

- סיטואציה ראשונה -

שאם תרצה ללמוד משהו אחר, אף אחד לא יבוא אליך לכוף אותך להפסיק, ואתה צריך גם את ה"פת בסל"ג גם לצאת כאן ושם... אתה פשוט לא יכול להיות עם התחושה שאתה "תקוע" שם, גם אם המקום נראה ממש מתאים עבורך. או אולי...

(ב) אף שאתה יודע שלשמור על כל החוקים ידרוש ממך לפעמים קצת מסירת נפש ברובד המעשי, אעפ"כ אתה שמח מאוד ללכת על זה. אתה מרגיש כי דווקא תחושת היציבות והקביעות הזו היא בדיוק מה שאתה צריך כדי לגדול באמת, ואתה שמח מאוד למצוא כולל שיכול לתת לך את זה...

עברת דירה לאחרונה לשכונה חדשה, והכולל היחיד שמצאת בו מקומות פנויים הוא כולל עם שמירת סדרים קפדנית. לא רק שהם מקפידים מאוד שיבואו תמיד בזמן, אלא שהם גם מקפידים שלא ילמדו תוך הסדרים לימודים אחרים מלבד לימוד הכולל. אולם, סגנון הלימוד של הכולל נראה דווקא מתאים עבורך - הם לומדים הלכה בעיון, בדיוק מה שתכננת ללמוד. איך אתה מגיב למצב הזה?

(א) אף שהלימוד נראה ממש מתאים, אתה נרתע לגמרי מהכללים הקפדניים. וזאת למרות שאתה בדרך כלל נהנה מהלימוד ותמיד מנסה להגיע מוקדם לסדר, ואתה דווקא אוהב ללמוד הלכה... סוף סוף אתה מרגיש שמקום עם חוקים קפדניים זה לא מתאים עבורך... אתה צריך את השחרור לדעת

- סיטואציה שנייה -

אתה נכסף אליו לא בגלל הטיולים שבו, אלא בגלל השחרור והחופשיות שהוא נתן לך בעבודת השם שלך... או אולי...

(ב) אתה מרגיש שהדרך היחידה שתוכל לגרום לבין הזמנים שלך לא להיות "נפילה" ממדריגתך תוך הזמן הוא לקבוע לעצמך מראש סדרים חזקים, שיהיו רק קצת יותר מקילים מתוך הזמן. ולכן, כבר לפני בין הזמנים אתה מחפש בחורים רציניים אחרים ואתה קובע איתם חברותא בזמנים שונים של היום, ואתה אפילו מנסה למצוא שיעור יומי להגיע אליו - או למסור - משך ימי בין הזמנים... בקצרה, בכדי לעבור את הבין הזמנים בצורה הכי הטובה, אתה מנסה לבנות את הבין הזמנים להיות הכי דומה לתוך הזמן עד כמה שאפשר...

אתה בחור בן עלייה רציני בישיבה גדולה, ובין הזמנים מתקרב. איך אתה מתכוון לאתגרים בהתמדת הלימוד ובעבודת השם של בין הזמנים?

(א) אף שבין הזמנים ודאי מביא איתו קושיים ואתגרים יותר גדולים מתוך הזמן, מכל מקום אתה מרגיש כי דווקא אז זה הזמן של עיקר העלייה שלך והעבודה שלך, וזה מתי שאתה הכי חי ומשגשג. דווקא בגלל שיש חוסר במסגרת בבין הזמנים, זה מה שמעניק לך את האפשרות לייצר לעצמך את כל המסגרת מאפס. אתה מתחיל מלפני בין הזמנים וקובע לעצמך יעדים, ומשך כל הבין הזמנים אתה לוקח זמן להתבונן ולמדוד איפה אתה אוהז ולמצוא מה צריך שיפור ושינוי. וכשכבר מתחיל הזמן הבא ואתה מסתכל אחורה על בין הזמנים שלך,

רח' הרב בלוי 33
ירושלים
20:30

צורת אדם
השיעור הבא בנושא: עפעפים
יום שלישי יב' כסלו תשפ"ז

מבחן להערכה עצמית

מבחן להערכה עצמית [חלק ב'] - יסוד הרוח מול יסוד העפר

צריך שחרור - צריך מסגרת

התשובה ניתנת לרשום ע"י הקפת אחד מהמספרים מ1 עד 10, כאשר 1 פירושו נטייה חזקה מאוד למידה הראשונה שבזוג, ו10 פירושו נטייה חזקה מאוד למידה השנייה שבזוג.

הקדמה: במדור זה, אנחנו מנסים לתת כל שבוע זוג של מידות הפכיות, המשתייכות לשני יסודות הפכיים. יש להתבונן בשני הצדדים, ולנסות להעריך באופן כללי לאיזה צד האופי שלך נוטה יותר, והאם הנטייה לאחד מהצדדים הוא חזק מאוד או חלש. את

יסוד העפר

יסוד הרוח

צריך מסגרת

צריך שחרור

10

9

8

7

6

5

4

3

2

1

הנפש יש לאדם הרבה כוחות בלתי מתוקנים או בלתי מאוזנים כראוי, ואם יתן לעצמו לנוע לכל כיוון, הרי שכל רוח קימעה יפיל אותו וכל פיתוי או תאוה ימשוך אותו אחריה.

אבל בצורה בלתי מאוזנת, מה שיכול לקרות הוא שבחייו הפנימיים והרוחניים, האדם סוגר את עצמו מלשמוע כיוונים נוספים של עבודת השם, אפילו אם הם כן יכולים להיות מתאימים אליו, כי הוא מפחד לאבד את הנוחיות והיציבות של ה"מסגרת". משא"כ בחייו החיצוניים, שם האדם מרגיש שהוא צריך סוף סוף קצת שחרור, ולכן הוא מורד במסגרת החיצונית כיון שהיא מדי מחייבת ומצמצמת.

ניתן להיעזר כאן בסיפורים שבחלק א'. בסיפור הראשון של שמירת הסדרים, אם הלימוד הוא אכן מה שהאדם רצה ללמוד והמינון של הקפדנות על הכללים אינו מוגזם, הרבה פעמים הפחד מלהיכנס למסגרת מחייבת אינו מוצדק. ובסיפור השני של בין הזמנים, אף שודאי באופן מעשי יש לקבוע סדרים כדי שלא ילך הזמן לבטלה, מכל מקום זה גם הזדמנות לאדם למצוא איך לקבוע את זמניו כפי טבעו, ואם האדם מתעקש להמשיך את ה"מסגרת" של הזמן בצורה מוגזמת מדי, יש לחוש שזה מגיע ממה שהוא מצמצם את עצמו מלהיות מי שהוא באמת.

הסבר: מכח יסוד הרוח, לא רק שיש לאדם כח של תנועה, אלא האדם מחפש גם שיהיה לו תמיד אפשרות של תנועות שונות, ושהוא יהיה משוחרר לנוע כפי רצונו וטבעו. והיפוכו ביסוד העפר, שמכוחו האדם דווקא מחפש אחר כח של קביעות ויציבות שיוודאו שהוא יישאר במקומו, ושהוא לא פתאום יתלהב או יתעורר לשנות כיוון לכיוון אחר [מכח יסוד הרוח], וכן שהוא לא יתעצל או יהיה במצב רוח לא טוב יום אחד ויפסיק מלעשות מה שהוא צריך לעשות [מכח יסוד העפר הבלתי מתוקן].

ובצורה המאוזנת, עיקר המקום שבו האדם צריך להשתמש בכח השחרור של יסוד הרוח הוא בפנימיות נפשו, עם כוחותיו הטובים והייחודיים של נשמתו. בכדי שהכוחות האלו יוכלו לבטאות את עצמם כראוי, האדם צריך לשחרר אותם ולתת להם לנבוע מבפנים החוצה כפי טבעם, ולא לנסות לדחוק אותם ולכפות אותם להתאים את עצמם למסגרת חיצונית. ולמשל, כשזה מגיע לדרך העבודה או דרך הלימוד שלו, האדם צריך לנסות לגלות מי הוא באמת, מה הם כוחותיו הטובים, ואיך דרך עבודתו הפנימית, וככה לנסות לעבוד את השם, ולא לצמצם את עצמו דווקא למסגרת החיצונית שבו הוא נולד או חונך.

משא"כ בחיצוניות הנפש, וכן עם שאר כל המידות שלו חוץ ממידותיו החזקות המתוקנות, עיקר הכח שהאדם צריך להשתמש בו הוא הכח של מסגרת קבועה ויציבה מכח יסוד העפר, והוא צריך לצמצם את כח השחרור של יסוד הרוח. שהרי בשאר חלקי

שתייה, הולדה, והוצאת פסולת המים

דייקא נאמר להיפוך, שצריך להשתין בפני הרבים מפני הסכנה, והצניעות לא מעכבת את הדבר.

ההגדרה הפנימית של הדברים ברורה. באדם יש שני צינורות. יש את צינור ההולדה שכל ענינו באופן של "ישראל קדושים הם", ואלו הם נשמות ישראל העוסקים במצות פרו ורבו באופן של צניעות.

לעומת זאת בחלק שמוציא את פסולת המים, שם דייקא נאמר "לא יהיה לך עקר", ונאמר שם "אפילו בבהמתך" - כלומר, צריך להטיל מי רגלים מפני הסכנה שלא יהיה עקר, אפילו באופן של מעשה בהמה שאין בה צניעות.

כאן נאמר יסוד חדש, שבהוצאת פסולת המים לא חל דין של צניעות כאשר הדבר מסכן את האדם לבוא לידי עקרות, ואזי אפילו מעשה בהמה מותר על מנת שלא יהיה עקר.

להטיל מי רגליו בפני רבים מפני סכנה. **בהגדרה** הכוללת יש באדם שתי מערכות של מים, יש מערכת של מים שהאדם מכניס לגופו ואלו הם המים שהוא שותה, ויש מערכת של מים שהאדם מוציא מגופו.

כוח המים שבאדם צריך להיעשות באופן של צנעה. הן מה שהאדם שותה שצריך להיעשות בצנעה לפי דרכי דרך-ארץ, וכל שכן המים שהאדם מוציא שברור הדבר שהם צריכים להיות באופן של צנעה, וכמו שאומרת הגמרא בברכות (סב.) על שאול המלך שעשה את צרכיו באופן של 'גדר לפניו גדר, מערה לפניו מערה'.

אולם כל זה לכתחילה באופן הרגיל, אבל כאשר הדבר מגיע לידי סכנה, אז נאמר שצריך להשתין מים ברבים. ברור שהמעשה הטלת מי רגלים צריך להיות בצניעות, אבל במקום סכנה לגוף, אז

נעמיק ונתבונן מה הם מים דקלקול. **הגמרא** אומרת (בכורות מד.) שיש שני צינורות באדם שמוציאים מים - האחד ממנו שורש כח הולדה, והשני הוא לצורך הוצאת פסולת המים. ומבואר בגמרא שאין בין שני הצינורות אלא קליפת השום, ואילו האדם משהה את נקביו, אזי אותה קליפה נפרצת והאדם נעשה עקר. אילו האדם מעכב את נקביו, אז החלק של המים פורץ את החלק של ההולדה, והוא נעשה עקר. המשהה נקביו עובר בבל תשקצו, אבל הוא גם עובר ב"לא יהיה לך עקר".

נקודה זו מבוארת בעוד מקומות בש"ס, וכדוגמת מה שמובא במסכת יומא על כמה אמוראים שהשהו נקביהם ונעשו עקרים. וכן מבואר שאסור להשתין מים בפני רבים מפני דרך ארץ, אבל מותר

א לפי זה המשהה את נקביו עובר בבל תשקצו ואפשר שעובר גם באיסור לעשות עצמו עקר.

כניסת המים במקום העליון, ויציאת המים במקום התחתון

יוצאים ממקום תחתון. בלשון פשוטה יותר, המים נכנסים אל מקום עליון, בפה, בגולגולת, ויוצאים במקום תחתון, ברגליו של האדם. ותולדת הדברים הוא, שמה שהאדם שותה צריך להיות בצנעה, ומה שהאדם מוציא צריך להיות

המשך השיעור בעלון הבא

את המים במקום הגולגולת הראש, במקום העליון יותר של הגוף.

הוצאת המים מתוך האדם לא נעשית במקום הראש אלא בחלקו התחתון. כמובן שגם בראש יש הוצאת מים ואלו הם פסולת העינים, האזניים, החוטם, והפה היוצאים מהראש, והם מים דקלקול. אולם לא שם עיקר הוצאת המים, המקום בו בעיקר יוצאים המים מגופו של האדם הוא בחלקו התחתון.

עיקר הוצאת המים היא במקום האות ברית קודש. שם המים יוצאים לחוץ והם

ההגדרה חדה מאד. אבל ראשית, נבין את פשוטם של דברים. הגמרא אומרת שאסור לאדם לשתות מים בפני רבים. אבל בעשיית צרכיו, אם האדם צריך להוציא מי רגליו ואין לו מקום צנוע, מותר לו לעשות את צרכיו אפילו בפני רבים.

כלומר - יש את המקום שממנו האדם מקבל את המים, ויש את המקום שממנו האדם מוציא את המים.

מאיפה האדם מקבל את המים? בפה, כאשר האדם שותה. כלומר, הוא מקבל

מהות המידות 036 מים-תיקון המדמה שבנח ההולדה
מספר שיעור בקול הלשון 1130905

יש לשלוח בקשה
לכתובת:
bilvavi231@gmail.com

לקבלת העלון השבועי
בדוא"ל
לפי סדר הפרשיות

לשון השלחן ערוך - סעיף ח

אין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו כשמתפלל על הצבור, אא"כ הוא בטוח שיענה כיהושע בן נון. הגה: וכן אסור לכל אדם ליפול על פניו בפשוט ידים ורגלים, אפי' אין שם אבן משכית (הגהות אשירי סוף פ' תפלת השחר וריב"ש סי' תי"ב); אבל אם נוטה קצת על צדו, מותר אם אין שם אבן משכית; וכן יעשו ביו"כ, כשנופל על פניהם, אם יציעו שם עשבים כדי להפסיק בין הקרקע, וכן נוהגין (מרדכי).

שני הנידונים היסודיים בהלכות אבן משכית

אולם, בריב"ש שם הביא לשון הרמב"ם (הלכות עבודה זרה ו, ז) "ומפני זה נהגו כל ישראל להציע מחצלאות בבתי כנסיות הרצופות באבנים, או מיני קש ותבן, להבדיל בין פניהם ובין האבנים", ונקט שהרמב"ם חולק על הגאונים ונוקט שאפילו אם קבור רצפת אבנים מתחת לרצפה אחרת אין בכל שום בעיה. אך במג"א חולק על הריב"ש, ודעתו שגם לדעת הגאונים מועיל לשום חציצה של מחצלת או תבן וקש מעל רצפת אבנים, ורק קרקע או רצפה קבועה שבנויה מעל רצפת אבנים אינם חוצצים. [ומשמע בפוסקים שנקטו לעיקר כדעת המג"א שכיסוי הרצפה מועיל לכו"ע, אלא שעדיין נקטו שחידוש הגאונים לאסור רצפת אבנים המכוסה ברצפה אחרת אינו מוסכם ובמחלוקת שנויה].

כבר הבאנו שבוע שעבר שנחלקו הראשונים לדינא בשני נקודות יסודיות [התלויות בסברא] בדיני אבן משכית:

א. האם נפילה בהטייה מתירה את האיסור דאורייתא של אבן משכית?

ב. האם יש איסור אבן משכית כשנופל על רצפה שאינו של אבנים, אלא שאותו רצפה בנויה מעל רצפת אבנים שקבור תחתיו?

והנה, שבוע שעבר ניסינו לבאר את סברת המחלוקת של המחלוקת הראשונה, ונסה עכשיו לבאר את סברת המחלוקת השנייה.

הבאנו שבוע שעבר את דעת הגאונים שהובאו בריב"ש לאסור נפילה על רצפת אבנים המכוסה ברצפה אחרת.

סברא לבאר המחלוקת לגבי נפילה על רצפת אבנים טמונה

את כל הרצפה, על כל שכבותיה, כ"חפצא אחת", וכל שמצבו של האדם הוא מעל לרצפה הזו, כי אין משהו שחוצץ בינו לבין הרצפה, הרי אסור לעשות מעשה השתחויה.

ונראה להסביר את שתי השיטות [לפי דברי המג"א] ע"פ מה שיש לחקור מה הקשר שבין האבן משכית לאיסור ההשתחויה:

צד א: שחלק ממעשה הנפילה [מיסוד הרוח] היינו ליפול על האבן משכית, כלומר שיפול ממצבו הקודם עד שיגיע לגעת באבן המשכית, והנגיעה באבן הוא סוף מעשה הנפילה.

צד ב: שהאבן משכית הוא המצב [מיסוד העפר] שבו אסור מעשה ההשתחויה, כלומר שבמצב שההשתחויה תהיה מעל לרצפת אבן משכית אסור לעשות כזה השתחויה לה, אבל אין האבן משכית חלק מעצם מעשה ההשתחויה.

ונראה שלפי צד א' לא שייך להגיד את החידוש של הגאונים, שהרי הרצפה הטמונה מתחת לאדמה סו"ס אינו חלק ממעשה ההשתחויה כל שלא נגע בו. ואפילו אם נאמר שכל הקרקע שמעל לרצפת האבן כולו נטפל לאבן, סו"ס הרי בפועל לא נגע באבן, ואין האבן חלק ממעשה ההשתחויה כלל. משא"כ לצד ב', ניתן להבין את סברת הגאונים שדנים

א עיין במגן אברהם שמביא מקור למושג הזה מהלכות טומאת אהל [אהלות פט"ו מ"ו]. ולפי הבנתנו, עיקר הסברא הוא שכשדנים כלפי מצבו של האדם מהו ה"רצפה" שלו, דנים על כל שכבות הרצפה כחפצא אחת, ולכן אם אחד מהשכבות הם אבן, אפילו אם השאר אינם אבן, הרי כל השאר אין להם שום חשיבות הלכתית לא לחומרא ולא לקולא, ולכן הם נידונים כאילו אינם, ונשאר הרצפה בדין "רצפת אבנים".